

Elaine in Wonderland

AVAGY KISS ILONA CSODAVILÁGA

Kövi Krisztina

*Mint nagy kalap, borult
reám a kék ég,
és hű barátom egy akadt...*

FRANÇOIS VILLON

...a könyv – fejezzük be a nyitó idézetet ekképpen (az eredeti Faludy-átköltésben köd szerepel), hiszen cikkünk főszereplőjének nevét hallván elsősorban a (művész)könyvekre asszociálunk. Én legalábbis Ilonának ezen oldalával találkoztam először – még évekkel ezelőtt – a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon.

Ezt a tapasztalást megelőzte és kiegészítette, illetve az első benyomásaimat formálta (sőt, a cikk címét ihlette) az oldalra beillesztett portré, amely maga is egy díjnyertes alkotás.

Most pedig lehetőségem nyílt a – lapszám megjelenésekor – kerek évfordulót ünneplő művésznővel tüzetesebben is megismerkedni; e megjelenéssel köszöntjük öt hetvenedik születésnapja alkalmából: boldog új esztendőt, Ilona!

*Tehát: A KÖNYV... – kérlek,
folytasd a mondatot.*

...a könyv mindenkor fontos volt számomra. Gyakran lógott a gimis köpenyem zsebében egy kötet. A kéziratban kerिंगő Villon versek Faludy György fordításában néhány napra hozzám kerültek. Kézzel lemásoltam néhányat, majd összefűztem a lapokat.

Talán ez volt a későbbi művész-könyveim egyik előfutára...

...mindenesetre a könyvművészet felé elkötelezett(?)...

Mondhatni, hiszen a gim után – bár mindenki azt hitte, francia–magyar szakos tanár lesz belőlem (rajongtam az irodalomért) – végül a Magyar Ipar-

*Mesél a könyvem – vászon, kézzel
színezett digitális print [2017]
100 × 70 cm*

*Reformáció 500 – Kortárs Grafikai
Pályázat: Debrecen Megyei Jogú
Város Díja [2017]*

*Megjelent a Bárka folyóirat címlap-
fotójaként, illetve
Molnárné Ötvös Tünde
Fénnyel írt egyházművészet című
könyvében [2022].*

művészeti Főiskola (mai nevén Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) Typo-Grafikai Tan-
székének könyvművészeti
szakára jelentkeztem, ahol is
1979-ben kaptam meg a dip-
lomámat.

Mestereim voltak: Haiman
György, Baska József,
Kass János, Erneyi Sándor,
Finta József, Szelényi Károly.
Nagy élmény volt az Iparra
járni, minden nap ünnep volt
számomra. Tanáraink valódi
útravalót adtak a szakmai
életünkre. Bátorítottak, hogy
merjünk távoli horizontra
tekinteni... Sőt, elősegítették,
hogy külföldi fórumokon
is megjelenhessünk. Így került
a *Neruda* plakátom Lipcsébe
az IBA (Internationale Buch-
kunst-Ausstellung) kiállítására
– az utazás felejthetetlen él-
mény volt...

*Pályakezdként milyen mun-
káid adódtak?*

A főiskola befejezése után
szabadfoglalkozású grafikus-
ként kezdtem el dolgozni.
A szakma szinte valamennyi
ágában tevékenykedtem.
Tervezőgrafikai munkákként
elsősorban könyvborítókat,
illusztrációkat, plakátokat,
cégarcukat készítettem.

*Mely megbízásaidat emelnéd
ki az itt sorolt műfajokon belül?*

Legismertebb munkáim a 2v
menedzser témájú illusztrációi
és könyvborítói, a Láng Kiadó-
nak készített Boris Vian sorozat,
a Tankönyvkiadónak készített
Zsolnay épületkerámiák.
A több mint száz könyvmunká-
mat megkoronázza az
Országos Széchényi Könyvtár-
nak készített díszalbum.

Jelentős megbízásaim voltak
még az Alföldi Nyomdának
készített prospektus és arculat,
a Népszabadság részvény
grafikai terve, a Láng Kiadó ar-
culata és részvénye, a Tőzsde
prospektus...
Plakátterveim közül ismerteb-
bek az Operaháznak készített
Denevér, az Arizóna Színház
Nőiszabó plakátja, illetve
a nemzetközi plakátpályazatra
készített *Jó napot*, amely el-
nyerte az Európa Tanács külön-
díját 1993-ban.
Reklámgrafikai munkáimból
kiemelném a bécsi Werkstudio-

nak készített *Monoket* szív-
gyógyszer hirdetési grafikáit
és az Österreichischer Herz-
verband részére készített
tervet: a *Möbius-szív* a cég
arculata lett!

Mennyire más volt úgy sétál-
ni a Naschmarkton, hogy
nekem itt dolgom van, nem
tétlen bábmészködő vagyok...

Száz szerelmes szonett, 17.

*Pablo Neruda verse,
versposzter, szitanyomás [1977]
78 × 58,5 cm*

*IBA (Internationale Buchkunst-
Ausstellung) kiállítás, Lipcse*

Azért ezek erősen alkalmazott grafikai munkák...

Bár kezdetben alkalmazott grafikusként dolgoztam, a könyvkészítés csodája folyamatosan jelen volt. Debrecenben, az Alföldi Nyomdában ámulattal figyeltem, amint raklapon begördül az íves papírtömeg, majd a kijáraton távozik a lefóliázott, kész könyvek sokasága. Közben megtörtént a könyvkészítés varázslata.

Az »elképzőművésziesülésed« – ha nem bántó a kifejezés – tudatos folyamat eredménye?

A különböző műfajok iránti érdeklődésem, integráló szándékom logikus következménye a festői művek létrehozása.

Ezek kezdetben erőteljes grafikai eszközökkel készültek. A 80-as évek végén, a 90-es évek elején született *Buda-pesti vakáció* sorozatomnál alkalmazott fotómontázs, frottázs, fotóátdolgozás már a sík két dimenziójából való kilépés szándékával készült. E sikeres sorozatom egyik darabja – az *Arany várakozás* című – a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményébe is bekerült.

Az éjszaka könyve – művészkönyv, leporelló forma, festett karton, tus, kréta, színesceruza, airbrush [1991] 40 × 30 × 4 cm / 40 × 300 cm Készült a II. Nemzetközi Minta Triennálé felhívására. Szerepelt a Ludwig Múzeum Minta-maratón programján [2019].

Mi volt az első olyan könyvalkotásod, amely végérvényesen elkötelezett a művészkönyvkészítés specialitása felé?

A könyvművészeti munkáktól szinte egyenes út vezetett a művészkönyvekig, majd ebből kinőve a drótos képekig, amelyek a 90-es évektől máig leginkább jellemzik a tevékenységemet, és nemzetközi sikereket is hoztak. E témára kaptam 1990-ben spanyol ösztöndíjat, melyet *Az éjszaka* könyve bemutatása nagyban elősegített. Kihajtogattam a műterem padlóján a készülő nagy leporellót, amire a kurátorok válasza ez volt: »Ilona, España!«

Ezt követően 1994-ben francia állami ösztöndíjat kaptam,

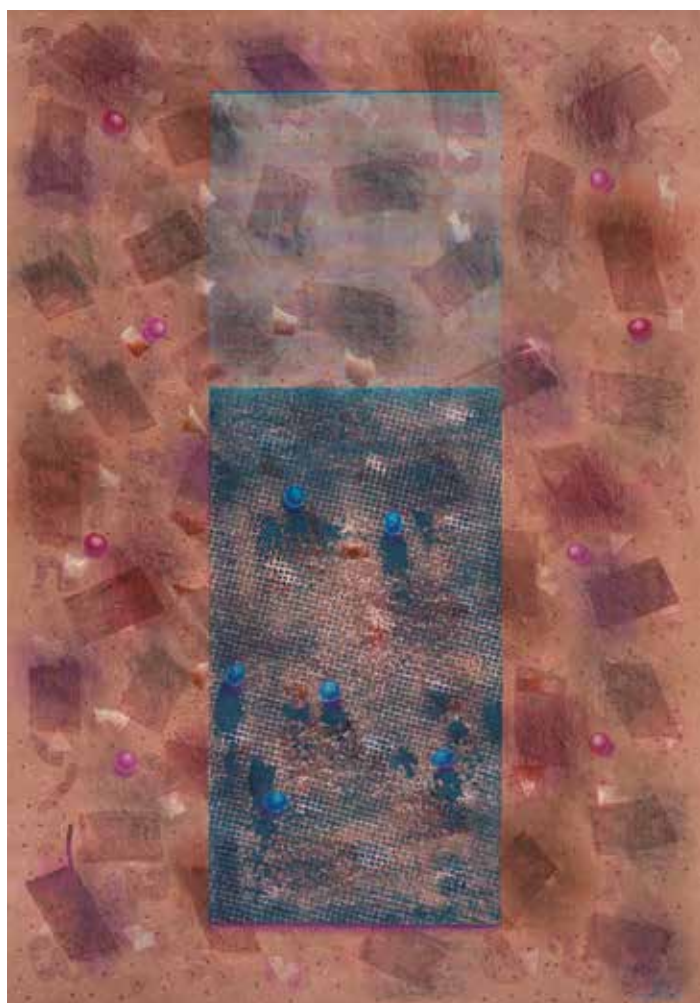

A farkasok dala – művészkönyv
 Petőfi Sándor verseéhez, vászon,
 krétarajz [2008], n°: E. A. I-II
 29,5 × 17 × 0,6 cm / 29,5 × 90 cm
 Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum
 díja [2009]
 Társpéldánya a párizsi Biblio-
 thèque Forney gyűjteményében.

Ünnep – karton, akril [2008]
 103,5 × 73 cm

majd 1996-ban Frankfurt am
 Main városának ösztöndíját
 nyertem el.
 A frankfurti műtermemből
 büszkén jártam naponta kiállí-
 tásokat nézni Frankfurt köz-
 pontjába, hiszen éppen az in-
 dulásom előtt vásárolta meg
 a Nemzeti Galéria egy művész-
 könyvemet és két képet.
 Micsoda biztatás volt ez!
 Nagy erővel láttam munká-
 hoz...
 A későbbiekben több művem-
 mel is szerepeltem a Frank-
 furti Nemzetközi Könyvvásár
 »A világ legszebb könyvei«
 kiállításán, sőt 2000-ben meg-
 hívtak a rendezvény
 nemzetközi zsűrijébe.
 Meghatódva tértem vissza
 Lipcsébe, ahol legelőször szere-

pelt főiskolai munkám egy kiállításán. A távoli horizont egyre valósabbnak látszott...

Olyannyira, hogy – előzetesen utánadolvasván tudom – szerte Európában jelen vagy művészkönyveiddel...

Így igaz. Művészkönyveim szerepeltek jelentős nemzetközi és hazai kiállításokon Brüsszeltől Párizson át New Yorkig számos helyen: Bibliotheca Wittockiana (Brüsszel), Bibliothèque Historique de la Ville de Paris, Goethe Museum (Frankfurt),

Nobel Museum (Stockholm)... Könyvmunkáim bekerültek jelentős külföldi és hazai gyűjteményekbe: Gutenberg Museum (Mainz), Bibliothèque Forney (Párizs), Public Library (New York), MGLC – Ljubljana, MAK – Österreichisches Museum für angewandte Kunst/Gegenwartskunst (Bécs), Öffentliche Bibliothek der Universität Basel... A könyveimmel beutaztam fél Európát!

Mint a Magyar Művészkönyv-alkotók Társaságának alapító elnöke, bizonyára nemcsak

A Dunán – Petőfi Sándor verséhez, fűrésztött, festett vászon, linómetszet anyagvesztéses eljárással, hullámzó hajtás, borítója festett géz és papírmassza [2014], n°: E. A. I–III 30 × 19 × 3 cm / 30 × 135 cm Országos Petőfi Pályázat nagydíja Társpéldánya a Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum gyűjteményében.

Lódenkabát Keleteurópa szegén Hervay Gizella verséhez, linómetszet, anyaglenyomat, szitanyomás festett alapon, hímzés [2015], n°: 1–10 26 × 18 × 0,5 cm / 26 × 40 × 10 cm Társpéldánya a bukaresti Muzeul National al Literaturii Române gyűjteményében.

A Duna partján – művészkönyv
Radnóti Miklós versehez (fent)
linómetszet, klisé-nyomat fűrész-
téssel színezett vásznon,
leporelló-hullámszó hajtás, egyedi
kötés géz és papírmassza felhasz-
nálásával [2015]

n°: 1–8, 29 × 19 × 1 cm / 29 × 130 cm
Szerepel Rozsondai Marianne:
*A magyar könyvkötészet a gótikától
a művészkönyvekig című
pótolhatatlan könyvtörténeti ki-
adványában* [MTA, 2019].

*a műfaj művelője, hanem múlt-
jának s jelenének kutatója, ala-
pos ismerője is vagy...*

Szisztematikusan tanulmányo-
zom a területet, számos elő-
adást tartottam a művészkönyv
témájáról itthon és külföldön
is, francia nyelven.

Amikor 1999-ben Magyaror-
szág vendég volt a Frankfurti
Nemzetközi Könyvvásáron,
én voltam a magyar művész-
könyveket bemutató kiállítás
kurátora.

Munkásságomról több méltá-
tás jelent meg itthon és külföl-
dön, a Népszabadság, az Élet
és Irodalom, az Új Művészet,

Au Café des Arts – illusztráció,
linómetszet, anyaglenyomat [2018]
n°: 1–30, 29 × 29 cm
Készült a *Ligature* című francia
bibliofil folyóirat eredeti
mellékleteként.

a Frankfurter Rundschau, az Art et Métiers du Livre, legutóbb pedig az amerikai könyves szakfolyóirat, a Parenthesis hasábjain.

A cikket Wilfried Onzea belga könyvgyűjtő írta, akivel harminc évvel ezelőtt találkoztam egy brüsszeli könyvszalomon. Büszke vagyok rá, hogy néhány a könyveim közül bekerült az ő gyűjteményébe...

park védett fáján, a lépcsőház ablakain, nagyanyám bögréjén, melyben a ceruzáimat tartom az asztalomon...

Művészkönyveim – amelyeket egyszerre jellemez a könyvművészet klasszikus technikáinak tisztelete és a természetes anyagok, illetve a kézműves technikák iránti vonzódás, valamint az iparilag előállított anyagok bátor alkalmazása –

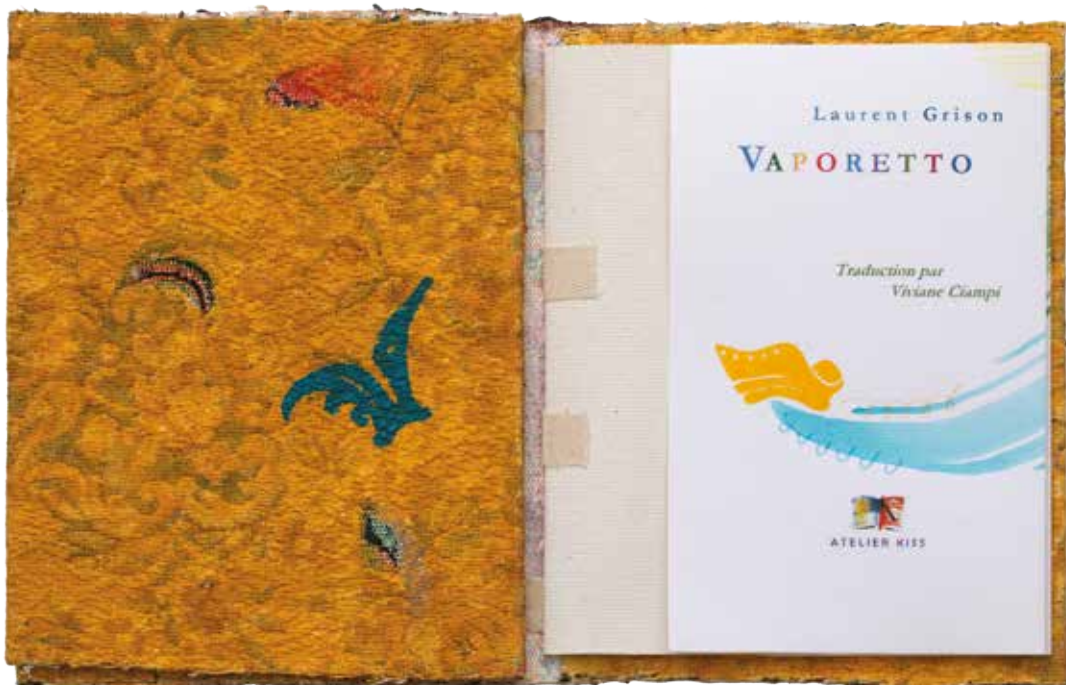
Szép Magyar Könyv Díj [2019]

művészkönyv díszdobozban Kányádi Sándor Sóhajtás című verséhez

szítanyomat skiccpauszon, egyedi vászonkötésben [2001]

n°: E. A. I–XXI, 30 × 10 × 2 cm

Az MKKE által a PIM-ben adományozott díjat hat pályázó nyerte el a 2018-as könyvtermésből, a kilencvenedik Ünnepi Könyvhét alkalmából.

...amelyek mindegyike biztosan mesél – és mesés – is, ahogyan a cikkindító portréd címe, Mesél a könyvem, sugallja. Mégis, ha most arra kérnélek, ne hagyd a művészkönyveidre, hogy beszéljenek helyetted, illetve a befogadókra, hogy olvassanak bennük, miképpen öntenéd szavakba az »ars poeticádát«?

A távoli horizont nem délibáb, fényei megcsillannak a közeli partszakasz kavicsain, a szemközi kávézó csészéin, a kis

összetett esztétikai üzeneteknek, kultúrtörténeti és történeti utalásoknak a hordozói, kifejezői...

Vaporetto – művészkönyv Laurent Grison verséhez Viviane Ciampi fordításában

vászon, linómetszet kézzel színezett alapon [2020]

n°: I–VI, 24 × 19 cm / 24 × 50 × 20 cm

Le Genre humain – papír, filctoll, színes ceruza, kréta [2024]

42 × 30 cm

X. Kortárs Ónarckép Biennálé díja [2024]

A műtárgyfotókat Sulyok Miklós készítette.

KISS ILONA

[1955. JÚNIUS 11.-]

*Munkácsy-díjas grafikusművész,
Németh Aladár-díjas könyvművész*

Több »szépkönyv« tervezője. Haiman György és Kass János egykori tanítványa. A művészkönyv különös műfajának nemzetközi híró mestere. A téma szakírója, számtalan díj és pályázat nyertese. A frankfurti Goethe Museum, a bécsi Iparművészeti Múzeum és a stockholmi Nobel Museum kiállításain szerepelt. Művei bekerültek hazai és külföldi múzeumok, könyvtárak gyűjteményeibe, magángyűjteményekbe. A párizsi Bibliothèque Forney önálló tárlaton mutatta be a gyűjteményébe került műveit. A Magyar Művészkönyvalkotók Társaságának alapító elnöke. Az 1999-es Frankfurter Buchmesse-n a magyar művészkönyv-kiállítás kurátora. 2000-ben tagja a világ legszebb könyveit bemutató frankfurti-lipcsei kiállítás nemzetközi zsűrijének. A Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon a Budapest Nagydíj 2017, 2018, 2019 díjának és a Szép Magyar Könyv díjának megformálója.

Ilona